

Osakemarkkinat ja Pörssikeinottelu

Kirj. WM. REIN

(Jatkoa toukokuun numeroon)

VIMEAIKoihin asti ovat pankit toimineet melkein yksinomaan pääoman kerääjinä ja lainaajina, mutta nykyään kulkee kehitys siihen suuntaan, että pankkien merkitys tässä suhteessa vähenee, osakemarkkinat astuen niiden tilalle. Tästä vältyäkseen ovat pankit myös alkaneet välittää osakkeita. Pankkien luku on laskeutunut muutamana viime vuoden aikana yli 1400:lla, ollen tähän osaksi syynä yhteenliittymisenkin.

Yhdysvaltain kansallisrikkautta lasketaan nykyään olevan noin 350 milj. dollaria. Pankeissa tallettajien luku v. 1928 oli 15,004,558 ja v. 1920 se oli 17,000,000. Talletusten summa v. 1928 oli \$26,090,907,000.

Koulujen yhteydessä on myös säästöpankkeja, joissa tallettajien luku on noin 4 milj. ja talletusten määrä noin 24 milj. dollaria.

Pankit käyttävät talletuksia teollisiin ja kaupallisiin sijoituksiin, joissa ne tuottavat runsaammat tulot. Jos talletukset vedetään pois pankeista ja tallettajat sijoittavat ne teollisiin tai kaupallisiin tarkoituksiin, ovat pankkien päivät luetut, sillä niiltä olisi tehtävä kapitaalinen kerääjänä päättynyt. Silhen suuntaan näyttää kehitys olevan kulkemassa, ollen tosin vasta alussa. Joka tapauksessa on osakkeiden omistajien luku kasvamassa. Yksistään v. 1928 kevätkaudella vähentyivät pankeissa olevat talletukset noin 20 milj. dollaria, josta suurimman osan arvellaan menneen osakekeinotteluun.

Yleisö käyttää pankeja enemmän pikkusummien talletuksessa ja summan suurentuessa sijoittaa sen teollisuuden tai kaupan alalle.

“Sijoitustrustit”

Verrattain harva lienee tämänlaisista trusteista vielä kuullutkaan Amerikassa. Englannissa ne ovat vanhempia. Amerikassa ei ennen maailman sotaa näitä trusteja ollut, paitsi joitakin pieniä alkuja, joilla ei rahamaailmassa ollut suurta merkitystä. Vasta sen jälkeen ovat ne huimasti kehittyneet. Nykyään löytyy useita sijoitustrusteja (investment trusts), joiden pääoma on vähintään sata miljoonaa. Nämä ovat jo huomattavia teki-

jöitä osakemarkkinoilla ja yleensä kausan taloudessa. Yhteinen pääoma niillä lienee lähelle kaksi biljoonaa dollaria.

Sijoitustrustin luonteen osaksi arvaa jo sen nimestä, se ollen korporoitu yhtiö, joka käsittelee vain arvopapereita, tekee sijoituksia, eikä harjoita itse varsinaista tuotantoa tai jakoliikettä, paitsi sikäli kuin omistamiensa osakkeiden kautta sellaisia liikkeitä kontrolloi. Useat suurpankit ovat edellämämainitun kehityksen johdosta muuttuneet tämänlaisiksi laitoksiksi tai niiden tukijoiksi. Suuri osa näistä trusteista kuitenkin on kehittynyt ulkopuolella pankkien, rahapohottojen alkuunpanemina, mutta joitakin niistä on kehittynyt pienistäkin alkupääomista.

Tähän asti ovat ne menestyneet hyvin kun ei ole ollut paniikkeja. Useat tästä huolimatta katselevat niitä epäilevin silmin, koska niillä ei useinkaan ole mitään kiinteimistöä, vain rahaa ja arvopapereita, jotka voidaan myydä millä hetkellä tahansa. Pääomansa sijoitustrusti kerää ensin myymällä omia osakkeitaan ja ehkä myöhemmin bondeja. Kerätyn pääoman se sijoittaa korporatsioonien osakkeisiin mistä suurimman voiton erikoistuntijain tutkimusten perusteella voi saada. Osakkeita se taas myy, kun hinnat ovat korkeat ja ostaa kun hinnat ovat halvat. Niiden sijoitukset ulettuvat kaikkii maailman kolkkiin, missä vain dollari suuremman voitto-osuuden takaa. (Mainittakoon, että esim. Duluthissa liittyi äskettäin kaksi pankkia yhteen, perustaen erikoisen sijoituskorporaation nuden pankin yhteyteen. Näin on tehtävä tai vähitellen kuultu kuoitava.)

Yksi sangen silmäänpiistävä pääoman ilmiö Amerikassa nykyään on se, että se on tavattoman liikkuva. Milloin joku korporationi tuottaa hyvin, virtaa pääomaa siihen, milloin käy päinvastoin vetäytyy pääoma pois korporationista. Pörssit tekevät tämän mahdolliseksi. Tällä ilmiöllä on ominaisuus pyrkiä keskityttämään pääomaa yhä enemmän — kasvattamaan suurta ja voimakasta ja tuhoamaan heikon. Sijoitustrustit tätä ominaisuutta suuresti lisäävät.

Reservipankki

Tämä laitos on pankkien yhteinen pankki, mihin kukin sijoittaa määrätyn prosentin (6 pros.) kakkista talletuksistaan ja voi niiltä vastaan reservipankista lainata rahaa tarpeen tullen. Reservipankki määrittelee diskontto- ja korkoasiat.; lainaa jäsenilleen arvopapereita vastaan, vaatien diskonttoa (alennusta), joka tavallisesti on 4 tai 5 pros. Täten se tekee voittoa ja lisää pääomaansa, joka nykyään tällä nuorella pankilla onkin jo tavattoman suuri.

Pankit voivat myydä diskonttaamiansa arvopapereita uudelleen reservipankille, joka ne uudelleen diskonttaa, jota kutsutaan "re-discount." Tämän re-discount summa määrittelyn avulla voi reservipankki jossain määrin kontrolloida Amerikan raha-

Näin sitä mennään

markkinoita eli pörssijä. Voi myös määritellä jäsenyydessään olevien pankkien rahan lainaamista pörssikeinotteluun, mutta ei-jäsenten suhteen se ei voi määritellä, sillä ei se ole valtiollinen laitos, joskin se laajuutensa takia siltä näyttää.

Kaikkien kansallisten pankkien on kuitenkin kuuluttava reservipankkiin. Tänä keväänä on reservipankki jatkuvasti peloitellut diskonton ylentämisellä, että pääomaa ei suistettaisi keinotteluun, mutta tämä on jäänyt pelotteluksi ainakin tähän mennessä.

Markkinaautisten Lukeminen

Muutama lause markkinaautisten selittämiseksi ei haitaksi liene, sillä lienee harva, joka täydellisesti niiltä ymmärtää ja vallitsevan talouden tunteminen kuitenkin olisi hyvä jokaiselle.

Hinnoittelu nykyään tehdään 10 osakkeen perusteella, joka on se unitti, millä pörssissä kauppa tehdään. Osakkeita myydään sadottain, ei koskaan vähempää kuin sata. New Yorkin pörssissä hinnat

nousevat ja laskevat edeltäpäin määrätyn asteikon mukaan, jota tapaa melkein kaikkialla seurataan. "Point" on arvoykkönen, joka tarkoittaa samaa kuin yksi dollari, puoli pointtia 50 senttiä, neljännes 25 senttiä ja kahdeksannes 12.5 senttiä, viimeinen ollen pienin erä näistä pointeista, joiden mukaan osakkeiden hintojen täytyy pörssissä nousta tai laskea. Myynti- tai ostohinnan on kuitenkin aina pakko olla jaollinen kahdeksannella, neljänellä, puolella, kolmella neljänneksellä, kolmella kahdeksannella, tai kokonaisella pointilla.

Lehdistön hinnoittelussa annetaan tavallisesti päivän alhaisin, korkein, ensimmäinen ja viimeinen hinta sekä vuoden alin ja korkein hinta. Viimeiselle sarakkeelle merkitään nettomuutos sinä päivänä viivalla (—), jos hinta on alentunut ja ristil-

. . . . ja näin sitä tullaan

lä (+), jos se on noussut. Koska osakkeista voittoa-osingot suoritetaan neljästi vuodessa ja osa omistajista aina muuttuu, täytyy yhtiön osakeluettelo joko kokonaan sulkea määrätyksi ajaksi tai registeröitä terikolsmerkinällä, että osinkojen saajat saadaan selville. Tätä omistajien luetteloa otettaessa, myydään näitä osakkeita ilman voitto-osinko oikeuksia, joita engl. kielellä kutsutaan "ex-dividends" tai "ex-rights," tämä jälkimmäinen tarkoittaen muita osakkeiden mukana olevia, mutta silloin poisjääviä oikeuksia, kuten esim. oikeus ostaa lisäosakkeita määrättyillä hinnoilla. Tällainen omistajien luettelo otetaan neljästi vuodessa tavallisesti parin viikkoa ennen voitto-osinkojen maksamista.

"Call Money" Ja "Time Money"

Kuten ennen on mainittu, harjoitetaan osakekeinoittelua enimmäkseen lainarahoilla, jotka lainat päivittäin kohoavat jo yli kuuden biljoonan dollarin New Yorkin pörssissä, johon summaan on las-

kettu vain ne lainat, jotka reservipankin jäsenet ovat osakkeiden välittäjille antaneet, muita ei. Tiedetään, että useat korporatsioonit lähettävät suuria summia liikarahoistaan osakkeiden ja bondien välittäjille lainattaviksi milloin tahansa korko on houkutteleva. Näistä ei ole tilastoa, sillä eivät välittäjät itse sellaisia tilastoja kokoille tai eivät ainkaan niitä maailmalle huutele.

Kun lehdessä julkaistaan "call money 10 per cent," tarkoittaa se sellaista lainaa, joka on annettu varmaa arvopaperitakuuta vastaan ja jonka voi määrätyillä konttoritunneilla vaatia takaisin. "Time money 8 per cent" tarkoittaa myöskin varmaa arvopaperitakausta (collateral) vastaan annettua rahalainaa, mutta se on annettu määrätyksi ajaksi, esim. 60 päiväksi, jonka kuluttua sen voi vaatia maksettavaksi, tai uusia vallitsevilla ehdoilla. Kumpaakin lainaustapaa käytetään yleisesti, edellisen korko ollen tavallisesti korkeampi, vaihdellen 7-12 pros., jälkimmäisen 6-8 pros.

"Options"

Pörssistä voi myöskin ostaa osakkeita, vaikka ei maksakaan koko hintaa heti. Sellaista osakeostoa kutsutaan nimeltä "option." New Yorkin pörssin "option" eroaa kuitenkin tavallisista "etuoikeuksista" siinä, että kaupan täytyy aina mennä päätökseen, mikä ei muualla ole välttämätöntä, vaan voi kaupan jättää tekemättä menettämällä suoritettun etumaksun. Tätä ei paljoa käytetä Amerikassa pörssin sisällä.

"Puts" Ja "Calls"

Tätä liikettä harjoitetaan Amerikassa ainoastaan pörssin ulkopuolella, joskin osakkeiden vaihto tapahtuu pörssin kautta. Erikoiset yhtiöt myyvät oikeuksia myydä tai ostaa heiltä osakkeita edeltäpäin määrätyllä hinnalla. Se on siis kuin eräänlaisista vakuutusliikettä, ollen se nopeasti laajenemassa New Yorkissa ja muissa suurkaupungeissa. Pienimmissä paikoissa ei sellaisia liikkeitä ole.

"Put" tarkoittaa oikeutta myydä osakkeita sille liikkeelle, joka näitä oikeuksia myy ja "call" tarkoittaa oikeutta ostaa osakkeita siltä liikkeeltä, joka näitä oikeuksia myy.

Käyttäkäämme esimerkkinä asian valaisemiseksi. Mr. Säästäväinen on ostanut 100 GM osaketta, joista maksoi \$80 kappaleelta. Hän odottaa niiden hintojen kohoavan, mutta ostaa varoiksi vakuutuksen eli "put" oikeuden sadalle GM osakkeelle 30 päiväksi, joka hänelle silloin myytiin kolme pointtia

alhaisemman hinnan määräyksellä \$77, ja josta oikeudesta hän joutui maksamaan \$140.

Jos hänen osakkeensa hinnat nousevat, jättää hän myyntioikeutensa käyttämättä ja menettää maksamansa \$140. Mutta, jos GM laskee esim. 75 pointtiin, myy hän osakkeensa sille liikkeelle, joka hänelle myyntioikeuden (put) myi ja saa niistä \$77 kappaleelta.

Vastakkaisessa tapauksessa hän ostaa osto-oikeuden (call) tai kummatkin. (Tilanpuute estää yksityiskohtaisemman selityksen.)

Osakkeiden Myynti Työläisille

Erinäiset korporatsioonit ovat viime vuosien kuluessa ryhtyneet myymään osakkeitaan työläisilleen. Vuonna 1926 tehtyjen laskelmien mukaan omistivat palkkatyöläiset noin biljoonan dollarin arvosta niiden yhtiöiden osakkeita, jolle he työskentelivät. Tähän ei ole laskettu muita kuin ne osakkeet, jotka on erikoisesti myyty yhtiön omille työläisille. Sittemmin on näiden osakkeiden arvo noussut, mutta tarkkoja tilastoja niistä ei tällä hetkellä näytä olevan saatavana.

Melkein kaikki American Telephone & Telegraph yhtiön työläiset omistavat yhtiönsä osakkeita. Heitä on satoja tuhansia. Vuotena 1925 silloisten markkinahintojen mukaan omistivat he tämän yhtiön osakkeita noin \$170,000,000 arvosta, 1,174,000 osaketta, joiden markkinahinta tänä päivänä on noin \$255,758,000.

Suuri prosentti seuraavien korporatsioonien työläisistä omistaa niiden osakkeita: General Electric lähes biljoonan arvosta v. 1926; American Tel. & Tel. yhtiö 12.7 pros. v. 1925; U. S. Steel 11.5 pros. osakkeista v. 1925; General Motors, suuri prosentti työläisiä; Standard Oil, 4.3 pros. v. 1925; Swift & Co. oli 13 pros v. 1925; International Harvester; Pennsylvania Rautatie; Philadelphia Rapid Transit; Eastman Kodak; Nash y.m. (Katso Employee Stock Ownership in the United States, Princeton University.)

Korporatsioonit myyvät osakkeita työläisilleen sillä ymmärryksellä, että saisivat työläiset siten tuotavimmiksi ja luotetuimmiksi yhtiön eduille. Suuri osa työläisille myydyistä osakkeista on "preferred" osakkeita, joilla ei ole äänioikeutta. Jotkut korporatsioonit ovat jo hyljänneet tämän osakkeiden työläisilleen myyntiskilmin sillä perusteella, että ei se tuota toivottuja tuloksia, mutta toiset suuryhtiöt ovat sen vasta käytäntöön ottaneet, General Motors esimerkiksi.

Työläisten Suhde Osakkeisiin

Milloin tahansa yhtiöt pakoittavat työläisiään ostamaan osakkeitaan, merkitsee siitä jatkuva kieläytyminen tavallisesti työstä erottamista, joten yksilöllinen vastustus on täydellisesti merkityksetöntä. Joukkona ja järjestyneinä ainoastaan se voitaisiin estää, milloin niin päätettäisiin.

Mitä taas työläisten osakkeiden ostamiseen avoimilta osakemarkkinoilta tulee, on se jokaisen oma asia, jota ei luokkakysymyksiin juuri voida sekoittaa, enempää kuin sitäkään, jos työläinen tallettaa rahaa pankkiin. Niin kauan kuin vaihtotalous vallitsee, ovat työläisetkin silloisten taloudellisten lakien alaiset. Myyvät työvoimansa rahalla. Ostavat rahalla tarvikkeensa. Säästävät huomisen varalle milloin mahdollista ja ovatpa usein pakoitteet kerjäämäänkin ja pahimmissa tapauksissa nälkään ja

viluun kuolemaan.

Yhdentekevä, panevatko roponsa pankkiin tai osakkeisiin, sillä pankkiiri ne kumminkin osakkeisiin ja bondeihin sijoittaa, tai lainaa suorastaan tuotantolaitoksiin ja rakennusyhtiöille. Pankit voivat tehdä vararikon yhtä hyvin kuin muutkin kaupalliset tai teolliset laitokset.

Ainoa mitä voimme tehdä työvoimamme hinnan korottamiseksi on järjestyminen tuotannollisella areenalla teollisuusunioon. Kaikki muu on toivontonta yksilöllistä toimintaa, millä on pikemmin vähinkollinen kuin hyödyllinen vaikutus työväenluokkaan nähden kokonaisuudessaan ja siis yksilöönkin. Säästäminen työläisiin nähden merkitsee elintason alhaisena pysymistä, sillä mitä vähemmän me kulutamme, sitä vähemmän me tarvitsemme — ja vaadimme. Selvä kuin päivä.

Synnytyskontrollista

Kirj. Grisette, suomennos.

MIKÄ olisi parhain synnytyskontrollin muoto ja miten se saataisi yleisesti koko kansan tietoon? Teemme tämän kysymyksen siksi, koska sivistynyt kansainainen on jo sivuuttanut sen asteen, jolloin väiteltiin siitä, pitäisikö kansan tietää synnytyskontrollista mitään ja jos pitäisi, niin olisiko se yleensä eduksi sivistykselle. Käytäntö on nämä seikat jo ratkaissut aikoja sitten. On totta, että vielä on olemassa varsin voimakkaitakin teorioita synnytyskontrollia vastaan, mutta ne ovat johtuneet enimmäkseen siitä, että synnytyskontrollin muodon tai keinojen tietämättömyys on ollut ja vieläkin on, liian suuri. Perheen rajoituspyrkimykset ovat itse asiassa yhtä vanhoja, kuin yksityisomistus. Luonnon toimiva laki ja osaksi äidillinen valisto, ovat kuitenkin olleet siksi voimakkaat, että ihmiskunta on jatkuvasti lisääntynyt enemmän kuin vallitsevat olot ja yhteiskuntajärjestys olisi edellyttänyt.

Nykyään vallitsee useissa maissa jo liikakansoitus, samalla kertaa kun on maita, joissa omista lähteistä voitaisi saada niin paljon tarvikkeita, että voitaisi elättää monin kerroin se määrä kansaa, joka niissä nyt on olemassa. Mutta me em-

me käsittele synnytysrajoitusta tässä niinkään paljon liikakansoituksen kannalta kuin siksi, että liiallinen syntyväisyys varsinkin köyhälistön keskuudessa on kerrassaan epäoikeutettu ja kaikkea inhimillisyyttä vastaan oleva asia. Yläluokan keskuudessa synnytysrajoitusta on tavalla tai toisella noudatettukin jo ammoisista ajoista lähtien. Mutta he ovat ne useastikin kokonaan epäterveelliset menetelmät pitäneet yksilöllisinä salaisuuksinaan, josta meidän ei sitäpaitsi tarvitse olla ollenkaan pahoillamme.

Nykyään harjoitetaan synnytysrajoitusta jo suuressa määrin, mutta se ikävä seikka liittyy tämän menettelyn yhteyteen, että sen harjoittajat eivät ole tietoisia siitä, miten todella tulisi menetellä. Tämän kirjoittaja tuomitsee yhden yleisesti käytännössä olevan menetelmän kokonaan kelpaamattomaksi ja vieläpä hirveän vaaralliseksi. Se on n. k. purkaus, johon tässä maassa antavat apunsa kaikenlaiset keinottelevat ammattilaiset, joiden eduksi on, että kansa ei tulisi tietämään niistä keinoista mitään, jotka purkaukset tekisivät tarpeettomiksi. Kirjoittajalle on kerrottu, ja olen itse seurannut lukuisia tapauksia, joissa nuoret